

โครงการวิจัยเชิงทดลอง นำมาตรการลงโทษระดับกลาง มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความผิดหญิงในประเทศไทย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พันตำรวจโท ดร.กฤษณพงศ์ พุทธระกูล¹
รองศาสตราจารย์ ดร.ธรรมวิทย์ เทอดอุดมธรรม²
ดร.ศุภกร บุญญฤทธิ์³
ดร.ศศิภัทรา ศิริวาโท⁴

■ บทนำ

มาตรการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Punishment) เป็นแนวคิดที่นำมาใช้สำหรับการลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภทแทนการจำคุก เพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ศาลในการพิพากษาลงโทษ และดำเนินการเพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูพัฒนาพฤตินิสัยผู้กระทำความผิดได้อย่างหลากหลาย มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดผลดีต่อผู้กระทำความผิดเอง และสังคมในภาพรวม นอกจากนี้ การนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้ ยังมีความสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีระหว่างประเทศ ได้แก่ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures: The Tokyo Rules) ซึ่งมีสาระสำคัญ และจุดมุ่งหมายเพื่อหลีกเลี่ยงการควบคุมตัวผู้กระทำความผิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณี

¹ อาจารย์คณะตำรวจศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

² คณบดีสถาบันอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

³ อาจารย์ประจำสถาบันอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

⁴ อาจารย์ประจำสถาบันอาชีวศึกษาและการบริหารงานยุติธรรม วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

ของผู้ต้องหา หรือจำเลยในช่วงระหว่างรอการสอบสวนไต่สวนมูลฟ้อง หรือพิจารณา เพื่อเป็นการผ่อนคลายนในเรื่องของการควบคุม และการคุมขัง ตามหลักกฎหมายที่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญาเป็นผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ทั้งนี้ มาตรการที่มีใช้การคุมขัง ถือเป็นมาตรการหนึ่งในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลย ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขผู้กระทำความผิด รวมทั้งมุ่งส่งเสริมให้ผู้กระทำความผิดมีความรับผิดชอบต่อสังคม ได้รับการลงโทษที่เหมาะสมกับสาเหตุ และความรุนแรงของการกระทำผิดตามบุคลิกภาพ และภูมิหลังของผู้กระทำความผิดอีกด้วย

นอกจากนี้ มาตรการลงโทษระดับกลางยังสามารถแก้ไขปัญหาที่กระบวนการยุติธรรมของไทยกำลังเผชิญอยู่อันได้แก่ปัญหา “คดีล้นศาล คนล้นคุก” ลดภาระค่าใช้จ่ายจำนวนมากที่รัฐต้องสูญเสียไปกับการบริหารจัดการเรือนจำการเข้าคุก และการรักษาอื่นในกระบวนการยุติธรรมที่มีอยู่อย่างจำกัด ทำให้สามารถนำไปใช้โน้มน้าว เช่น การศึกษาวิจัย และพัฒนานวัตกรรมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของชุมชน ต่อภัยอาชญากรรมในรูปแบบใหม่ ๆ ก่อให้เกิดผลดีต่อผู้กระทำความผิดเอง ในแง่ของการลดการเรียนรู้จากอาชญากรอื่นในเรือนจำ และส่งเสริมการปรับตัวกลับเข้าสู่ชุมชน (reintegration) รวมทั้งส่งผลดีต่อชุมชนและสังคม ในแง่ของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนส่งเสริมความ

เข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้กระทำผิด และชุมชน อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ต้องหาและผู้กระทำความผิด ซึ่งเป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ตกค้างในกระบวนการยุติธรรม ได้กลับสู่สังคม และมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนและสังคมในด้านต่าง ๆ อันเป็นการเพิ่มผลิตภาพ (productivity) ของสังคม และก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอีกด้วย

ประเทศไทยได้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ ให้ได้ รับการรับรองจากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ สมัยที่ 65 เมื่อเดือนธันวาคม 2553 (กระทรวงยุติธรรม, 2558) ซึ่งข้อกำหนดดังกล่าว มีการระบุเกี่ยวกับการพิจารณาใช้มาตรการที่มีใช้การคุมขังกับผู้กระทำความผิดหญิงในกลุ่มพิเศษ (Special Categories) ได้แก่ ผู้กระทำความผิด และผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ ให้นมบุตร และมีบุตรในเรือนจำ เป็นต้น ด้วยเหตุผลสำคัญเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตและสุขภาพจิต ทั้งของมารดาและบุตร รวมทั้งเพื่อเป็นการบรรเทาความแออัดของเรือนจำ อย่างไรก็ตาม แม้ว่าที่ผ่านมา จะได้มีความพยายามในการนำรูปแบบ วิธีการ และแนวคิดของมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้เช่น การทำงานบริการสังคม การควบคุมตัวผู้กระทำความผิดบางประเภท ภายนอกเรือนจำ และการควบคุมตัวไว้ที่บ้าน หรือจำกัดสถานที่ โดยใช้ระบบเทคโนโลยีในการควบคุม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องใน

ประเทศไทย แต่ก็ยังมีได้มีการดำเนินการ หรือ กำหนดมาตรการเฉพาะ เพื่อนำมาตรการที่มีใช้ การจำคุกมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงอย่างจริงจัง ดังนั้น การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จึงต้องการ ศึกษามาตรการลงโทษระดับกลางที่สามารถ นำมาใช้เพื่อเป็นทางเลือกแทนการคุมขัง สำหรับ ผู้กระทำผิดหญิงในกลุ่มลักษณะพิเศษ ดังกล่าวซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการลดความ แออัดของผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ ผู้กระทำ ความผิดสามารถใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว ชุมชน สังคม และสอดคล้องกับมาตรฐานสากล

โครงการวิจัยเชิงทดลองนำมาตราการลงโทษ ระดับกลางมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการ ปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดหญิงในประเทศไทย เป็นการศึกษานวทางและความเป็นไปได้ใน การนำมาตราการลงโทษระดับกลางที่เหมาะสม มาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงโดยมีลักษณะ เป็นโครงการศึกษาวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Project) เฉพาะในกลุ่มผู้ต้องขังหญิง และผู้ กระทำผิดหญิง โดยเน้นกลุ่มที่มีลักษณะพิเศษ (Special Categories) เพื่อพิจารณาให้ใช้ มาตรการอื่นที่มีใช้การคุมขังในเรือนจำ ดังที่ ระบุไว้ในข้อกำหนดกรุงเทพฯ จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้ต้องขังหญิงที่ตั้งครรภ์ (Pregnant Women), 2) ผู้ต้องขังหญิงที่ให้นมบุตร (Breastfeeding Mother), 3) ผู้ต้องขังหญิง มีบุตรในเรือนจำ (Mother with Children in Prison) และ 4) ผู้กระทำผิดหญิงที่ตั้งครรภ์ และผู้กระทำผิดหญิงที่มีบุตรต้องดูแล (Pregnant women and women with dependent children)

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาข้อเสนอแนะและ ความเป็นไปได้ในการผลักดันมาตรการลงโทษ

ระดับกลางไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ในประเทศไทยในกลุ่มผู้กระทำผิดหญิง 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการนำมาตราการ ลงโทษระดับกลางมาใช้กับผู้กระทำผิด หญิงในกลุ่มทดลองทั้งในแง่ร่างกาย จิตใจ จิต สังคม 3) เพื่อจัดทำกรอบแนวคิดและนโยบาย ในการนำมาตราการลงโทษระดับกลางที่เหมาะสม มาใช้กับกลุ่มผู้กระทำผิดหญิงในประเทศไทย มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การศึกษาวิจัย เชิงคุณภาพ (Qualitative study) โดยศึกษาข้อมูล เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้มีการสัมภาษณ์ เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) มีการ ใช้แบบสัมภาษณ์ควบคู่ไปกับการสังเกตและการ ประเมินตนเอง และประเมินโดยเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ (phase) กล่าวคือ ระยะที่ 1 เป็นการ ศึกษาวิเคราะห์ และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล สำคัญ (Key informants) โดยการเก็บข้อมูลจาก ผู้บริหารกระทรวงยุติธรรม ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปฏิบัติงาน ในกระบวนการราชทัณฑ์ และเจ้าหน้าที่ ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ เรือนจำ/ทัณฑสถานหญิง และ สำนักงานคุมประพฤติ รวมทั้งสิ้นจำนวน 17 คน และในระยะที่ 2 เป็นการนำมาตราการลงโทษ ระดับกลางมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงใน 2 กรณี ศึกษา ประกอบด้วยกรณีศึกษาของกลุ่มผู้ต้องขัง หญิงและกลุ่มผู้กระทำผิดหญิง ทั้งนี้ในกรณี ศึกษาของกลุ่มผู้ต้องขังหญิงได้รับการคัดเลือก จากทัณฑสถานหญิงกลาง กรมราชทัณฑ์ ว่ามี ลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อใดข้อหนึ่ง ตามที่ระบุไว้ในข้อกำหนดกรุงเทพฯ โดยผู้ต้องขัง หญิงดังกล่าว ต้องมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 5 ปี และถูกจำคุกมาแล้วเป็นเวลาไม่เกิน 6 เดือน

เนื่องจากเป็นช่วงอยู่ระหว่างการปรับตัว คณะผู้วิจัยได้ทำการเก็บข้อมูลโดยการใช้แบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์ผู้ต้องขังหญิง จำนวน 14 คน โดยทำการเก็บข้อมูลจำนวน 4 ครั้ง แต่แต่ละครั้ง ห่างกันประมาณ 3-4 สัปดาห์

ในขณะที่กรณีศึกษาของกลุ่มผู้กระทำผิดหญิงที่เป็นอีกกลุ่มกรณีศึกษาที่ได้มีการแยกเก็บข้อมูลจากผู้กระทำผิดหญิงที่ได้รับคัดเลือกจากสำนักงานคุมประพฤติกรุงเทพมหานคร 1, 2, 3 และ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดเชียงใหม่ กรมคุมประพฤติว่ามีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับข้อใดข้อหนึ่งตามที่ระบุไว้ในข้อกำหนดกรุงเทพเพื่อเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาของกลุ่มผู้ต้องขังหญิง โดยผู้กระทำผิดหญิงที่ถูกคัดเลือกต้องมีอัตราโทษที่กระทำผิดเป็นโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปีเพื่อให้สอดคล้อง และเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดโดยได้รับการตัดสินให้รับโทษคุมประพฤติ และเริ่มถูกคุมประพฤติภายในระยะเวลาไม่เกิน 6 เดือน โดยการควบคุมตัวไว้ในสถานที่ที่กำหนด หรือเงื่อนไขอื่น ๆ เพื่อแก้ไขฟื้นฟู หรือป้องกันมิให้กระทำผิด ตามมาตรา 56 (5) ของประมวลกฎหมายอาญาที่จัดว่าเป็นมาตรการลงโทษระดับกลางหนึ่ง การเก็บข้อมูลจากกรณีศึกษาของกลุ่มผู้กระทำผิดหญิงซึ่งเป็นกรณีศึกษาที่สองนั้นได้ถูกกำหนดให้เก็บข้อมูลจากผู้กระทำผิด จำนวน 10 คน ที่ถูกคุมประพฤติโดยการถูกควบคุมด้วยอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Monitoring – EM) เนื่องจากเป็นวิธีการหนึ่งตามแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลางและแนวคิดดังกล่าวเพิ่งเริ่มมีการนำมาประยุกต์ใช้อย่างเป็นรูปธรรมใน

ประเทศไทยในระยะเวลาไม่นาน

คณะผู้วิจัยได้ประสานคัดเลือกผู้ต้องขังหญิงจากทัณฑสถานหญิงกลางกรมราชทัณฑ์และผู้กระทำผิดหญิงจากกรมคุมประพฤติโดยมีภูมิหลัง และอายุที่ใกล้เคียงกันในช่วงระยะเวลาของการทดลอง ได้มีการติดตามผลโดยการเก็บข้อมูลเพื่อศึกษาผลกระทบด้านร่างกาย (Physical) จิตใจ (Mental) และจิตสังคม (Psychosocial) และโดยการสังเกตของจากคณะผู้วิจัย เจ้าหน้าที่ และผู้ที่อยู่ใกล้ชิดซึ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากกลุ่มผู้ต้องขัง และผู้กระทำผิดหญิงได้ใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกัน นอกจากนี้ ยังได้ให้ผู้ให้ข้อมูลจากทั้ง 2 กรณีศึกษาดังกล่าว ประเมินตนเองในแต่ละข้อคำถามซึ่งมีระดับคะแนนจาก 1-5 โดยระดับที่ 1 หมายถึงคะแนนความพึงพอใจน้อยที่สุด ขณะที่ระดับที่ 5 หมายถึงคะแนนความพึงพอใจมากที่สุด

ผลการศึกษาวิจัย

เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำถามการวิจัย คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นในการนำเสนอไว้ 3 ประเด็น ได้แก่ 1) การพัฒนาข้อเสนอแนะและความเป็นไปได้ในการผลักดันมาตรการลงโทษระดับกลางไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นทางการในประเทศไทยในกลุ่มผู้กระทำผิดหญิง 2) ผลกระทบของการนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้กับผู้กระทำผิดหญิงในกลุ่มทดลองทั้งในแง่ร่างกาย จิตใจ สังคม 3) กรอบแนวคิดและนโยบายในการนำมาตราการลงโทษระดับกลางที่เหมาะสมมาใช้กับกลุ่มผู้กระทำผิดหญิงในประเทศไทย โดยมีรายละเอียดของแต่ละ

ประเด็นดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาข้อเสนอแนะและความเป็นไปได้ ในการผลักดันมาตรการลงโทษระดับกลาง ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมใน ประเทศไทยในกลุ่มผู้กระทำความผิดหญิง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) และศึกษา รวบรวมข้อเสนอ แนวคิด ต่าง ๆ ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ สามารถกำหนดประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

1. รูปแบบที่จะนำมาประยุกต์ใช้
2. ฐานความผิดและอัตราโทษ
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องและการบังคับใช้
4. ความพร้อมทางด้าน เทคโนโลยี งบประมาณ และระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
5. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม
6. ทักษะจิตของประชาชนทั่วไปต่อกระบวนการยุติธรรม
7. นโยบายที่เกี่ยวข้อง

1. รูปแบบที่จะนำมาประยุกต์ใช้

กระบวนการยุติธรรมไทยที่ผ่านมา ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาลูกผู้กระทำความผิดโดยการมุ่งเน้นนำตัวผู้กระทำความผิดไปลงโทษโดยการจำคุกหรือกักขังไว้ในเรือนจำ จากผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมา พบว่า มาตรการดังกล่าวไม่ประสบผลสำเร็จในการป้องกัน เยียวยา แก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมผู้กระทำความผิดแต่กลับก่อให้เกิดปัญหาคนล้นคุกซึ่งมีความจำเป็นที่ต้องนำมาปรับประยุกต์ใช้เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิด และรูปแบบในการลงโทษให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล

ควรมีการกำหนดให้ใช้วิธีการลงโทษระดับ

กลางในรูปแบบของมาตรการแทนการลงโทษจำคุก เพื่อมิให้เป็นโทษจำคุกตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 อันเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพในอนาคตของผู้กระทำผิด โดยอาจกำหนดให้อำนาจศาลมีอำนาจในการสั่งใช้มาตรการลงโทษระดับกลาง ดังนี้ คือ การทำงานบริการสังคม (Community service) จำนวน 200-500 ชั่วโมง, การคุมความประพฤติหรือสอดส่องแบบเข้มงวด (Intensive Supervision), การกักขังที่บ้าน (House arrest), ศูนย์เลี้ยงโทษจำคุก (Diversion center), การเข้าค่ายฝึกแบบทหาร (Boot camp) และการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (Electronic Monitoring : EM) โดยสามารถใช้อย่างผสมผสานได้ เช่น การทำงานบริการสังคมร่วมกับการคุมประพฤติแบบเข้มงวดโดยสามารถปรับเปลี่ยนใช้ให้เหมาะสมภายใต้ดุลยพินิจของศาลโดยพิจารณาผลการประเมินความเสี่ยง และความจำเป็นเป็นต้น

การนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้กับผู้กระทำความผิดแต่ละคน ควรพิจารณาจากประวัติ การกระทำความผิด ภูมิหลัง แล้วจึงค่อยพิจารณาวิธีการที่จะนำไปใช้ว่าจะให้รูปแบบใด โดยรูปแบบที่ใช้ควรเป็นแบบผสมผสานโดยแต่ละรูปแบบที่จะนำมาใช้ควรดูอัตราโทษและพฤติการณ์กระทำความผิด นอกจากนี้ อาจต้องมีกรบัญญัติไว้ในกฎหมายโดยกำหนดแนวทางการพิจารณาในกรณีที่มีการกระทำผิดเงื่อนไขร้ายแรงจนศาลอาจเพิกถอนการใช้มาตรการลงโทษระดับกลาง เช่น ให้เจ้าหน้าที่เสนอรายงานการใช้มาตรการลงโทษระดับกลางที่ผ่านมาเพื่อกำหนดโทษจำคุกตามที่ศาลเห็นสมควร เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม สถาบัน

ครอบครัว และชุมชนในสังคมไทยต้องเข้ามา มีบทบาทมากยิ่งขึ้นต่อการนำแนวคิดดังกล่าว มาประยุกต์ใช้ เพื่อประโยชน์ต่อการแก้ไข พื้นฟู พฤติกรรมการกระทำความผิด และป้องกันการ กระทำความผิดซ้ำ

2. ฐานความผิดและอัตราโทษ

ผู้กระทำความผิดหญิงที่จะใช้มาตรการ ลงโทษระดับกลาง ไม่ควรถูกกำหนดโดยฐาน ความผิด และอัตราโทษ หรือพิจารณาแค่เพียง การกระทำความผิดครั้งแรกหรือไม่เท่านั้น แต่ ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบหลายอย่าง มารวมกัน เช่น ประเภทคดี, ประวัติการกระทำ ความผิด, ภูมิหลัง เป็นต้น โดยเน้นใช้การ สืบเสาะ แสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อให้ได้ทราบ ปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ ในการกระทำความผิด ก่อนนำรูปแบบมาตรการลงโทษระดับกลาง ที่เหมาะสมมาใช้กับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล เนื่องจากการกระทำความผิดในบางครั้งอาจ เกิดจากความกดดัน หรือพลังผลักดันจนเกิดการ กระทำความผิดโดยใช้ความรุนแรง เช่น กรณี ภรรยาถูกสามีที่เมาสุราทุบตี ทำร้ายร่างกาย ทุกวัน ด้วยความโมโหหรือบันดาลโทสะได้ใช้ ความรุนแรงตอบโต้จนทำให้สามีเสียชีวิต เป็นต้น นอกจากนี้ ควรปรับเปลี่ยนอัตราโทษ ตามบทบัญญัติของกฎหมายในบางกรณีให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เช่น กรณีผู้ต้องขังหญิง เสพยาเสพติดในประเทศเพื่อนบ้านแล้วนำ ติดตัวกลับมาประเทศไทยในปริมาณเล็กน้อย แต่ต้องถูกดำเนินคดีด้วยข้อหาที่ร้ายแรง เป็นต้น

3. กฎหมายที่เกี่ยวข้องและการบังคับใช้

3.1 ควรกำหนดให้ใช้วิธีการลงโทษ ระดับกลางในรูปแบบของมาตรการแทนการ ลงโทษจำคุกเพื่อมิให้เป็นโทษจำคุกตาม

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 โดยให้ อำนาจศาลในการสั่งใช้มาตรการลงโทษระดับ กลางที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น เช่น สั่งให้ ได้รับการฟื้นฟูในชุมชนไม่เกินห้าปี, สั่งให้ทำงาน บริกรสาธารณะไม่เกินสองร้อยชั่วโมง, สั่งห้าม ออกนอกสถานที่ที่กำหนด โดยใช้เครื่องมือ อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัวไม่เกินหกเดือน, สั่งห้าม ไปในสถานที่ที่กำหนดเป็นเวลาไม่เกินหกเดือน, สั่งให้มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ ไม่เกินห้าปี, สั่งให้เข้ารับการรักษาพยาบาล ในสถานพยาบาล และสั่งให้ปฏิบัติตามแผน คุมประพฤติ เป็นต้นโดยเงื่อนไขและวิธีการสั่ง ให้เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยได้รับอนุมัติจากที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา และประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว (ณรงค์ ใจหาญ และคณะ, 2557)

3.2 การแก้ไขประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา(ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2550 มาตรา 89/2 ในปัจจุบัน กฎหมายไทยได้แก้ไข เพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญาโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2550 มาตรา 89/2 ซึ่งนำการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำความผิดมาบัญญัติไว้ โดยกำหนด มาตรการหลายรูปแบบในการลงโทษจำคุก นักโทษโดยไม่ใช่เรือนจำ ซึ่งการควบคุมผู้ต้องโทษ โดยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นทางเลือกหนึ่งที่ ศาลสามารถสั่งได้ตามเงื่อนไขมาตรา 89/2 (3)

อย่างไรก็ตาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ในการนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้ อย่างแท้จริงอาจมีการพิจารณาเงื่อนไขตาม มาตรา 89/2 กรณีให้ผู้ต้องโทษต้องรับโทษจำคุก มาแล้วไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของกำหนดโทษ

ตามคำพิพากษาหรือไม่น้อยกว่าสิบปีในกรณีต้องโทษจำคุกเกินสามสิบปีขึ้นไปหรือจำคุกตลอดชีวิตเหมือนกันกับกฎหมายมลรัฐจอร์เจีย ประเทศสหรัฐอเมริกาและกฎหมายอังกฤษที่ได้้นำการควบคุมผู้ต้องโทษโดยการนำเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในหลายขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม กล่าวคือ ขั้นตอนก่อนมีคำพิพากษา (Pre-Trial) ในการปล่อยตัวชั่วคราว ขั้นตอนทางเลือกในการลงโทษหรือการใช้แทนการจำคุก (Primary Sentencing) และขั้นตอนการใช้ภายหลังจำคุกมาระยะหนึ่ง (Post-Prison)

3.3 ควรมีการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246 (3) ที่ให้ศาลพิพากษาสั่งให้ทุเลาการบังคับโทษจำคุกสำหรับหญิงตั้งครรภ์ให้อยู่ในสถานที่ยื่นคกรนอกจากเรือนจำหรือสถานที่ที่กำหนดไว้ในหมายจำคุก เนื่องจากมีกฎหมายกำหนดไว้แล้ว แต่ยังไม่แสดงผลในทางปฏิบัติ ดังนั้นควรแก้ไขกฎหมายให้เกิดความชัดเจน โดยนำมาตรา 246 มาใช้ในชั้นสอบสวน หรือในระหว่างการไต่สวนมูลฟ้อง หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลด้วย

3.4 ควรบัญญัติกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้มาตรการลงโทษระดับกลาง กล่าวคือ ปัจจุบันยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยเรื่องมาตรการลงโทษระดับกลางเป็นการเฉพาะ ส่งผลให้การตีความตามตัวบทกฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมเป็นการใช้ดุลยพินิจที่หลากหลาย โดยอาจขึ้นอยู่กับองค์ความรู้ ความเข้าใจ และการตัดสินใจของปัจเจกบุคคลในหน่วยงานนั้น ๆ ในกระบวนการยุติธรรม มีการกล่าวถึงแนวคิดดังกล่าวอย่างกว้าง ๆ ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56

มาตรา 89 และ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 246 เป็นต้น ซึ่งส่งผลต่อการตีความของแต่ละบุคคล หน่วยงาน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำตามตัวบทกฎหมาย ควรมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานในลักษณะการบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานเพื่อการลงโทษที่เหมาะสมบนพื้นฐานงานวิจัย และองค์ความรู้ทางวิชาการ

4. ความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีงบประมาณ และระบบฐานข้อมูลของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4.1 เทคโนโลยี

ปัจจุบันมีการนำอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) มาใช้ในการคุมประพฤติผู้กระทำผิด แต่พบปัญหาที่สำคัญอยู่ 3 ประการคือ

1) การรับ-ส่งสัญญาณ การควบคุมติดตามและตรวจสอบ ยังมีปัญหาด้านระบบเทคโนโลยี เช่น สัญญาณตัวเครื่องกับสัญญาณโทรศัพท์ การนำอุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์มาใช้ ก็ยังมีข้อจำกัดในพื้นที่ที่มีการใช้ กล่าวคือยังไม่สามารถดำเนินการได้ทั่วประเทศ จำกัดเพียงแคในบางพื้นที่ซึ่งมีการใช้เฉพาะในจังหวัดใหญ่ ๆ ของแต่ละภูมิภาคเท่านั้น ควรมีการจัดระบบการติดตามตัวผู้อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติให้มีประสิทธิภาพซึ่งจะสามารถช่วยลดความแออัดในเรือนจำได้

2) ความเชื่อมโยงของระบบฐานข้อมูล ระบบฐานข้อมูล และความเชื่อมโยงข้อมูลของแต่ละหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมยังคงเป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข นอกจากนี้

ยังขาดความเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานภายนอก ซึ่งส่งผลต่อการทำงานในกระบวนการยุติธรรม และการประยุกต์ใช้แนวคิดมาตรการลงโทษ ระดับกลาง

3) การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยี ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลง พัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ในขณะที่การวางแผนงบประมาณในการจัดซื้อของระบบราชการ ไม่เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี หน่วยงานภาครัฐควรมีนวัตกรรมในการทำงาน มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบเพื่อให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะ ปัญหาคนล้นคุก

4.2 งบประมาณ

รัฐยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณเพื่อแก้ไขปัญหาสังคมอย่างต่อเนื่องและจริงจัง เช่น ด้านการจัดสรรงบประมาณสำหรับการทดลองใช้อุปกรณ์ติดตามตัวอิเล็กทรอนิกส์ (EM), จำนวนบุคลากรผู้ปฏิบัติงาน, สถานที่ทำงาน เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดตามกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักกับการใช้เทคโนโลยี เช่น EM เพื่อวิเคราะห์รายจ่ายด้านงบประมาณ

5. บุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมจำเป็นต้องพัฒนาองค์ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลาง ปรับเปลี่ยนทัศนคติ และแนวคิดด้านการลงโทษ แก่ไขพื้นที่ผู้กระทำความผิดโดยเฉพาะหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่

รับผิดชอบโดยตรง เช่น กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมราชทัณฑ์ เป็นต้น โดยผ่านการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม, การจัดประชุม สัมมนาทางวิชาการโดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและถ่ายทอดองค์ความรู้ แก่บุคลากรในหน่วยงานของตน

6. ทัศนคติของประชาชนทั่วไปต่อกระบวนการยุติธรรม

ประชาชนโดยทั่วไป อาจยังไม่เข้าใจปรัชญาแนวคิดด้านการลงโทษ กล่าวคือ การลงโทษโดยมุ่งเน้นที่การแก้แค้นทดแทน สร้างความกดดันให้กับผู้กระทำผิดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมแต่ควรเปลี่ยนการลงโทษเป็นเพื่อการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด การไม่ยอมรับผู้กระทำความผิด แม้กระทั่งหน่วยงานภาครัฐ บางหน่วยงาน ก็ยังมีแนวคิดที่ไม่ยอมให้โอกาสผู้กระทำความผิดในการปรับปรุงตัวซึ่งส่งผลต่อการนำแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลางมาประยุกต์ใช้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องเร่งสร้างการรับรู้ ความเข้าใจให้แก่สังคมได้ทราบถึงแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลาง

7. นโยบายที่เกี่ยวข้อง

ปัญหา “คดีล้นศาล คนล้นคุก” มิได้เกิดขึ้นในประเทศไทยเป็นที่แรก หากแต่ได้เคยเกิดขึ้นแล้วในหลาย ๆ ประเทศซึ่งจากการศึกษาพบว่า แนวทางที่ประเทศที่พัฒนาแล้วจำนวนมากได้เลือกใช้อันสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพเห็นผลเป็นที่ประจักษ์ คือ การนำมาตรการลงโทษระดับกลาง (Intermediate Punishment) มาใช้สำหรับลงโทษผู้กระทำความผิดบางประเภทแทนการจำคุกเพื่อเพิ่มทางเลือกให้แก่ศาลในการพิพากษาลงโทษ

และดำเนินการเพื่อนำไปสู่การฟื้นฟูพัฒนา พหุตินิสัยผู้กระทำความผิดได้อย่างหลากหลาย มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดผลดีต่อผู้กระทำความผิดเอง และสังคมในภาพรวม นอกจากนี้ การนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้ ยังมีได้มีการดำเนินการเป็นรูปธรรมในกลุ่มผู้กระทำความผิดหญิง และผู้ต้องขังหญิงแต่มีการนำรูปแบบการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ไปใช้กับผู้กระทำความผิดบางประเภท แต่อย่างไรก็ตามยังคงประสบปัญหาในเชิงนโยบาย โดยเฉพาะ เช่น ขั้นตอนการเบิกจ่ายงบประมาณ ในการเสนอซื้อ EM, ความพร้อมของบุคลากร ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสัญญาณเชื่อมต่อกับอุปกรณ์ เป็นต้น

กรมคุมประพฤติ ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรง กรณีการติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) ให้กับผู้กระทำความผิดที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติ ควรที่จะสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างจริงจัง กรณีมีผู้ฝ่าฝืนเงื่อนไขการคุมประพฤติ โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบเป็นการเฉพาะ เนื่องจากในปัจจุบัน การบังคับใช้กฎหมายยังเป็นความรับผิดชอบหลักของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ดังนั้น จึงควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ให้ชัดเจนในกฎหมายเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ

2. ผลกระทบของการนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้กับผู้กระทำความผิดหญิงในกลุ่มทดลองทั้งในแง่ร่างกาย จิตใจ และจิตสังคม
จากผลการศึกษาวิจัยกรณีศึกษาของกลุ่มผู้ต้องขังหญิงเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาของกลุ่มผู้กระทำความผิดหญิงที่ถูกคุมประพฤติทั้งทางด้าน

ร่างกาย จิตใจ และจิตสังคม พบความแตกต่างอย่างชัดเจน กล่าวคือ จากการสัมภาษณ์และติดตามเพื่อประเมินกลุ่มผู้ต้องขังหญิงในกลุ่มทดลองส่วนใหญ่ให้ข้อมูลตรงกันว่ามักนอนไม่ค่อยหลับในช่วงแรกของการเข้ามาอยู่ที่ทัณฑสถานหญิงกลาง ทานอาหารไม่ค่อยได้ และต้องดูแลรักษาสุขภาพตนเองด้วยยารักษาโรคที่จัดโดยทัณฑสถานหญิงกลาง นอกจากนี้ ส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ทั้งการใช้ชีวิตในเรือนจำที่อยู่อย่างแออัด, เป็นห่วงครอบครัว และวิตกเกี่ยวกับเรื่องคดี เป็นต้น มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนผู้ต้องขังด้วยกัน แต่มักเป็นเรื่องการใช้ชีวิตภายในเรือนจำ, เรื่องเกี่ยวกับคดี, เรื่องภาระทางบ้าน รวมทั้งการให้กำลังใจซึ่งกันและกัน สอดคล้องกันกับการศึกษาวิจัยของเพลินใจแต่เกษมและคณะ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง” โดยศึกษาเกี่ยวกับผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และผู้ต้องขังหญิงแม่ลูกอ่อนที่คลอดลูกขณะอยู่ในเรือนจำ จำนวน 191 คน และจากเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 47 คน โดยเก็บข้อมูลจากผู้บัญชาการเรือนจำ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในเรือนจำ/ทัณฑสถาน 3 แห่ง คือทัณฑสถานหญิงกลาง เรือนจำกลางอุบลราชธานี และเรือนจำกลาง เชียงราย ผลการศึกษาวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับสารอาหารที่ไม่เท่าเทียมกับเด็ก ภายนอกรู้สึกเครียดและกังวลใจที่ตั้งครรภ์ขณะอยู่ในเรือนจำ และเห็นว่าเด็กที่คลอด ฆะมารดาต้องโทษอยู่ในเรือนจำได้รับผลกระทบจากการที่ต้องเข้ามาอยู่ในเรือนจำกับมารดา

เมื่อพิจารณาคะแนนประเมินของกรณีศึกษากลุ่มผู้ต้องขังหญิงที่ทำการศึกษาวิจัย

ในครั้งนี้ พบว่า คะแนนความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าระดับปานกลางเล็กน้อย (ช่วงระดับคะแนน 3 และ 4) ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อติดตามคะแนนผลการประเมินตนเองในจากครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 4 ผู้ต้องขังหญิงเกินกว่าครึ่งมีคะแนนที่มีแนวโน้มลดลง หากพิจารณารายละเอียดของคะแนนรายข้อ พบว่าด้านจิตใจ โดยเฉพาะในประเด็นความวิตกกังวล ผู้ต้องขังหญิงยังคงมีความวิตกกังวลทุกครั้งและมีแนวโน้มวิตกกังวลเพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน เช่น วิตกกังวลเกี่ยวกับบิดา มารดา บุตรที่อยู่ภายนอกเรือนจำ และด้านคดีที่อยู่ระหว่างการตัดสินของศาล เป็นต้น เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้กระทำผิดหญิงทุกคนตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 4 ได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการนำแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้ในสังคมไทยโดยมีเหตุผลที่สำคัญคือเป็นห่วงครอบครัว บิดา มารดา บุตร ต้องการโอกาสในการปรับปรุงตัว แก้ไขในสิ่งที่ผิดเพื่อให้ไม่กล้าที่กลับมาทำผิดแบบเดิมอีก และต้องการดำรงชีวิตอยู่ภายนอกเรือนจำเพื่อมีรายได้

จนเจ็ครอบครัวยุ

ในทางตรงกันข้าม จากคะแนนผลการประเมินของกรณีศึกษากลุ่มผู้กระทำผิดหญิงที่ถูกคุมประพฤติตั้งแต่ครั้งที่ 1 ถึงครั้งที่ 3 พบว่าความพึงพอใจโดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับสูงกว่าระดับปานกลางมาก (ช่วงระดับคะแนน 4 และ 5) ผู้กระทำผิดหญิงทุกคนมีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโดยรวมเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น ทุกคนนอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ผู้กระทำผิดหญิงของคณะผู้วิจัยที่ได้มีการติดตามผลทั้ง 3 ครั้ง พบว่า ผู้กระทำผิดหญิงที่ถูกคุมประพฤติทุกคน สามารถปรับตัว และปรับสภาพจิตใจได้ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป ถึงแม้บางคนจะมีปัญหาการปรับตัวบ้างในช่วงแรก แต่ก็มีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ดีขึ้นสอดคล้องกับผลการประเมินคะแนนโดยพนักงานคุมประพฤติผู้รับผิดชอบ และควบคุมการรายงานตัวของผู้กระทำผิดหญิง ได้ให้ข้อมูลที่ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับคะแนนผลการประเมินตนเองของผู้กระทำผิดหญิง ซึ่งสามารถสรุปคะแนนได้ดังนี้

คนที่	คะแนนเฉลี่ยประเมินตนเอง		คะแนนเฉลี่ยประเมินโดยเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล/ พนักงานคุมประพฤติ	
	ผู้ต้องขังหญิง	ผู้ถูกคุมประพฤตินหญิง	ผู้ต้องขังหญิง	ผู้ถูกคุมประพฤตินหญิง
1	3.6	4.3	3.2	4.3
2	3.7	4.8	3.4	4.8
3	3.0	3.9	3.1	4.0
4	3.1	4.5	3.3	4.5
5	3.5	4.2	3.4	4.2
6	3.5	4.3	3.1	4.3
7	2.9	4.2	3.3	4.2

คนที่	คะแนนเฉลี่ยประเมินตนเอง		คะแนนเฉลี่ยประเมินโดยเจ้าหน้าที่ผู้ดูแล/ พนักงานคุมประพฤติ	
	ผู้ต้องขังหญิง	ผู้ถูกคุมประพฤติหญิง	ผู้ต้องขังหญิง	ผู้ถูกคุมประพฤติหญิง
8	3.2	4.1	3.2	4.1
9	4.1	3.0	3.0	3.0
10	4.3	3.0	3.2	3.0
11	3.0		3.1	
12	3.3		3.0	
13	3.3		3.1	
14	2.8		3.0	

จากการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การพิจารณาคะแนนผลการประเมินตนเองของผู้กระทำผิดหญิง และการประเมินคะแนนจากพนักงานคุมประพฤติ พบว่า ผู้กระทำผิดหญิงที่อยู่ระหว่างการถูกคุมประพฤติมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้นทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม กล่าวคือ ผู้กระทำผิดหญิงส่วนใหญ่ที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติมีความรู้สึกเครียดในช่วงแรกที่มีการติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ EM นอนหลับไม่สนิท แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปเริ่มรู้สึกปรับตัวได้และหลับได้มากขึ้น ส่วนใหญ่สามารถทานอาหารได้ตามปกติ หากมีปัญหาด้านสุขภาพสามารถไปพบแพทย์ ดูแลปัญหาสุขภาพของตนเองได้ดีกว่าอยู่ในสถานที่คุมขังสามารถออกกำลังกายได้อย่างสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ ผู้กระทำผิดหญิงที่ถูกคุมประพฤติเกือบทุกคนรู้สึกเป็นห่วงความรู้สึกของคนในครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นห่วงความรู้สึกของบุตรและบุคคลใกล้ชิด เกรงว่าจะทราบว่าเป็นตนเองกระทำผิดและต้องอยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติ

แต่ก็มีวิธีการในการทำให้คลายความวิตกกังวลที่แตกต่างกัน เช่น การพูดคุยกับคนในครอบครัว, การหากิจกรรมอื่นทำ และการคุยโทรศัพท์กับเพื่อน สามารถใช้ชีวิต มีปฏิสัมพันธ์กับคนในครอบครัว และสนทนากับบุคคลอื่นได้ตามปกติ เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้กระทำผิดหญิงที่ถูกคุมประพฤติบางคนได้ใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากยิ่งขึ้นในระหว่างถูกติด EM และได้ใช้โอกาสนี้ในการอบรมสั่งสอนบุตร และบุคคลในครอบครัวเกี่ยวกับการกระทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องโดยยกตัวเองเป็นกรณีศึกษา สามารถให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแก่บุคคลในครอบครัว และคนใกล้ชิดได้ มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้างได้ดี

ผู้กระทำผิดหญิงทุกคนได้ให้ข้อมูลตรงกันว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการนำแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้ในสังคมไทยโดยมีเหตุผลที่สำคัญคือได้มีโอกาสดูแลครอบครัวและดำรงชีวิตอยู่ภายนอกเรือนจำ

นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยได้มีการติดตามผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติ จากการเก็บ

ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ในทุก ๆ ครั้ง ผู้กระทำผิดหญิงก็ยังคงเห็นด้วยกับแนวคิดดังกล่าว ดังนั้นการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้โดยการติด EM กับกรณีศึกษากลุ่มผู้กระทำผิดหญิงเป็นการลงโทษที่เป็นประโยชน์ทั้งต่อตัวผู้กระทำผิดเอง และครอบครัว เป็นการแก้ไข พื้นฟูพฤติกรรมที่กระทำผิดโดยยังสามารถใช้ชีวิตภายในชุมชน สังคม ควบคู่ไปกับการทำงานหารายได้นำมาจุนเจือครอบครัว เป็นประโยชน์มากกว่าการที่ถูกคุมขังในเรือนจำ

3. กรอบแนวคิดและนโยบายในการนำมาตรการลงโทษระดับกลางที่เหมาะสมมาใช้กับกลุ่มผู้กระทำความผิดหญิงในประเทศไทย

แนวคิดด้านการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ผ่านมาของประเทศไทย มุ่งเน้นการนำตัวผู้กระทำความผิดเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม และจองจำในเรือนจำ ส่งผลให้สถิติผู้ต้องขังเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วซึ่งในปัจจุบัน มีนักโทษในเรือนจำรวมแล้วกว่า 329,169 คน (กรมราชทัณฑ์, 2558) เกินความจุตามมาตรฐานที่เรือนจำสามารถรองรับได้ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น การเพิ่มภาระงานในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทำให้รัฐต้องสูญเสียงบประมาณรวมทั้งทรัพยากรบุคคลของทางราชการจำนวนมากในการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ความสูญเสียในเชิงเศรษฐศาสตร์ที่เกิดขึ้น จากการที่ผู้ต้องหาและผู้กระทำความผิดซึ่งส่วนใหญ่เป็นประชากรในวัยทำงานต้องตกค้างอยู่เป็นระยะเวลายาวนานบนสายพานของกระบวนการยุติธรรมเพื่อไปสู่วินิจฉัยการลงโทษที่จำกัด โดยการจำคุกแทนที่จะได้มีโอกาสในการกลับสู่สังคม

และ/หรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดรายได้

ยิ่งไปกว่านั้น เมื่อผู้ต้องขังมาอยู่รวมกันในเรื่องจำคุกทำให้เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมกรรมการกระทำ ความผิดในรูปแบบต่าง ๆ กันมากยิ่งขึ้นจากเพื่อนผู้ต้องขังกลายเป็นเครือข่าย ทำให้มีโอกาสที่จะมีการกระทำผิดซ้ำเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการนำผู้กระทำผิดเข้าเรือนจำแทนที่จะเป็นการป้องกันการกระทำผิดซ้ำกลับทำให้รู้จักคนในเครือข่ายอาชญากรรมมากขึ้นและที่สำคัญรัฐบาลต้องสูญเสียงบประมาณจำนวนมากเป็นค่าใช้จ่ายในการดูแลและดำเนินการกับผู้ต้องขังขณะอยู่ในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยงบประมาณรายจ่ายระบบงานยุติธรรมทางอาญาของไทยมีแนวโน้มจะสูงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ทุกปี (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์ และคณะ, 2554)

แนวคิดด้านการบริหารงานยุติธรรมสมัยใหม่ที่เกิดขึ้นมาจากการที่กระบวนการยุติธรรมแบบดั้งเดิมไม่สามารถที่จะแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามที่ ฮารอล เป็ปินสกี (Harold Pepinsky) และริชาร์ด ควินนีย์ (Richard Quinney) ได้ให้ทรรศนะว่า แม้ว่าเราจะตรากฎหมายเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด หรือใช้วิธีการต่าง ๆ ในการตอบสนองต่อปัญหาอาชญากรรม ปัญหาดังกล่าวก็ไม่ลดลงแม้แต่น้อยในทางตรงกันข้าม ปัญหากลับทวีความรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยแท้ที่จริงแล้ว สิ่งที่เป็นสาเหตุของปัญหาอาชญากรรมคือความทุกข์ (Suffering) ซึ่งประกอบด้วย ความยากจน การเหยียดผิว การกดขี่ข่มเหง การแบ่งแยก หรือความทุกข์ในรูปแบบอื่น ๆ ดังนั้นการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวในสังคมให้มีประสิทธิภาพต้องจัดการกับความทุกข์เหล่านี้ให้หมดไปก่อน (Pepinsky&Quinney,

1991)

เมื่อพิจารณาปัญหาอาชญากรรมในบริบทของสังคมไทยโดยเฉพาะผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้หญิง ได้ถูกลงโทษโดยนำไปจองจำคุมขังในเรือนจำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการยับยั้ง (Punishment as deterrence) มุ่งป้องกันอาชญากรรม มิให้ผู้กระทำความผิด หรือเคยถูกลงโทษมาแล้วกระทำความผิดอีก เกิดความเกรงกลัวการลงโทษ หลาบจำ และยังคาดหวังว่าจะทำให้บุคคลทั่วไปเกิดความเกรงกลัวการถูกลงโทษ ไม่ให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน หรือคล้ายกันในอนาคต ชั่งน้ำหนักผลได้ผลเสีย (Cost-benefit) ก่อนลงมือกระทำความผิด (Grupp and Stanley, 1971) แต่อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาสถิตินักโทษเด็ดขาดหญิงในประเทศไทย พบว่า มีสถิติการกระทำความผิดและถูกลงโทษเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพิ่มขึ้นประมาณเกือบสองเท่าจากจำนวน 27,676 ในปี พ.ศ. 2556 เป็นจำนวนเกือบ 50,000 คน ในปี พ.ศ. 2558 (กรมราชทัณฑ์, 2558) จากสถิติดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าแนวคิด และนโยบายการลงโทษที่ผ่านมาของประเทศไทยมิได้ประสบความสำเร็จในการข่มขู่ยับยั้งการกระทำความผิดที่เกิดขึ้น

มาตรการลงโทษระดับกลางจึงเป็นมาตรการทางเลือกแทนการจำคุกในการลงโทษผู้กระทำความผิดในกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนี้ ยังเป็นการสนับสนุนแนวคิดการให้ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม (Community integration ideologies) โดยแนวคิดนี้ ยอมรับว่าสาเหตุการกระทำความผิดของบุคคลอาจเกิดจากสภาพแวดล้อมภายในสังคม ดังนั้น สังคมหรือประชาชนในสังคมจึงควร

มีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับกลายเป็นผู้กระทำดี ในฐานะที่กระบวนการยุติธรรมเป็นระบบงานของสังคมจึงควรที่จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมด้วยกระบวนการยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในการกลับคืนสู่สังคมปกติโดยการสร้างความผูกพันระหว่างผู้กระทำผิดกับสมาชิกในสังคมในรูปแบบของความช่วยเหลือเอื้ออาทรกัน (Hinich, 1996) โดยการเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างเงื่อนไขต่าง ๆ และที่สำคัญคือจะต้องมีมาตรการที่ให้ความเป็นธรรมกับสังคม ให้สังคมไม่รู้สึกว่าเป็นอันตราย เช่น ในประเทศอังกฤษมีหน่วยงานด้านคุมประพฤติที่รับผิดชอบในการติดตามกำกับผู้กระทำผิดซ้ำมิให้กระทำความผิดอีก มีการเน้นการใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างสันติสุขในชุมชนตามกระบวนการยุติธรรมชุมชน (Community Justice) เกิดการกระจายงบประมาณไปยังชุมชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นให้เข้ามาดูแลช่วยเหลือ โดยรัฐทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานและกำกับกำกับการดำเนินงานซึ่งสังคมไทยค่อนข้างจะได้เปรียบกว่าในบริบทของสังคมตะวันตกที่สมาชิกในครอบครัวชุมชนมีความผูกพันกัน เอาใจใส่ และเอื้ออาทรต่อกัน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์และผลคะแนนการประเมินทั้งจากกรณีศึกษากลุ่มผู้ต้องขังหญิงและกรณีศึกษากลุ่มผู้กระทำผิดหญิงที่อยู่ระหว่างถูกคุมประพฤติ สะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดการนำมาตรการลงโทษระดับกลางเป็นประโยชน์ และเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่ต้องริบพิจารณา กำหนดเป็นนโยบายในการนำมาใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ต้องขังหญิง

ทั้ง 4 กลุ่ม ตามข้อกำหนดกรุงเทพ (Bangkok Rules) เพื่อลดความแออัดในเรือนจำ ผู้กระทำความผิดสามารถใช้ชีวิตอยู่กับครอบครัว ชุมชน สังคม สอดคล้อง รองรับกับมาตรฐานสากลและเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับนานาชาติ

การนำแนวคิดมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้ให้เกิดเป็นรูปธรรมนั้น ผู้เกี่ยวข้องในระดับนโยบายต้องให้ความสำคัญและสอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน และพันธกรณีระหว่างประเทศ ได้แก่ ข้อกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำขององค์การสหประชาชาติสำหรับมาตรการการไม่ควบคุมตัวผู้กระทำความผิด (United Nations Standard Minimum Rules for Non-custodial Measures : The Tokyo Rules) และข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำ และมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำความผิดหญิง (United Nations Rules for the Treatment of Women Prisoners and Non-Custodial Measures for Women Offenders) หรือข้อกำหนดกรุงเทพ

ในปัจจุบัน จะมีการสืบเสาะผู้กระทำความผิดที่ศาลเป็นผู้สั่ง หากจะนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาประยุกต์ใช้จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องให้มีการสืบเสาะในทุกคดีเพื่อความรอบคอบก่อนมีการนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้ มีการเสนอให้พิจารณาแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายด้านการสืบเสาะ แก้ไข พันฟูพฤติกรรมผู้กระทำผิดโดยคำนึงถึงสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลง พันธะสัญญากับนานาชาติ เป็นไปตามมาตรฐานสากล

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาวิจัย

1. ในปัจจุบัน จะมีการสืบเสาะผู้กระทำความผิดที่ศาลเป็นผู้สั่ง หากจะนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาประยุกต์ใช้จำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายให้สอดคล้องกับในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ต้องให้มีการสืบเสาะในทุกคดีเพื่อความรอบคอบก่อนมีการนำมาตราการลงโทษระดับกลางมาใช้ มีการเสนอให้พิจารณาแก้ไข ปรับปรุงกฎหมายด้านการสืบเสาะ แก้ไข พันฟูพฤติกรรมผู้กระทำผิดโดยคำนึงถึงสิทธิ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เพื่อให้สอดคล้องกับข้อตกลง พันธะสัญญากับนานาชาติ เป็นไปตามมาตรฐานสากล

2. กระทรวงยุติธรรมควรเป็นเจ้าภาพหลัก ในการขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าวโดยประยุกต์ใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมเกิดการยอมรับ และสนับสนุนให้เกิดการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ส่งผลต่อความร่วมมือมากยิ่งขึ้นโดยรัฐควรให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาสังคมเท่าเทียมกันกับการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ

3. การนำอุปกรณ์ควบคุมตัวอิเล็กทรอนิกส์ (EM) มาใช้ในการควบคุมตัวผู้กระทำความผิดในประเทศไทย มีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 เพื่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้กระทำผิดที่ชัดเจน กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้ที่ถูกประเมินแล้วว่า จะไม่หลบหนี ไม่ไปกระทำความผิดซ้ำ หรือสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้ เป็นต้น เนื่องจากการนำ EM มาใช้ รัฐยังคงเป็นผู้รับผิดชอบด้าน

ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ คำพิพากษา ให้มีการใช้ EM ควรจัดโปรแกรมให้เหมาะสมกับ ลักษณะของผู้กระทำผิดแต่ละคน

3.2 กรณีที่ผู้กระทำผิดและถูกควบคุมตัว โดยการใช้ EM หากมีการกระทำผิดเงื่อนไข ควรมีการตอบสนองต่อการผิดเงื่อนไขทันที (Immediate response) เพื่อให้เกิดผลต่อ ประสิทธิภาพในการคุมประพฤติ และบันทึก เหตุผลของการผิดเงื่อนไขทั้งหมดที่เกิดขึ้น ทุกครั้ง การดำเนินการดังกล่าว รัฐควรจัดให้มี หน่วยงานเฉพาะเป็นผู้รับผิดชอบ

3.3 การใช้ EM ไม่ใช่รูปแบบที่จะทำให้ ผู้กระทำผิดกลับตัวเป็นคนดีได้ทั้งหมด ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีมาตรการอื่น ควบคู่ไปด้วยในการปรับเปลี่ยน แก้วใจ และฟื้นฟู พฤติกรรมผู้กระทำผิดเพื่อให้ผู้กระทำผิดเกิด ความสำนึก กลับตัวเป็นคนดี และสามารถใช้ชีวิต ร่วมกันกับบุคคลอื่นในชุมชน สังคม

3.4 หากมีการควบคุมตัวโดยการใช้ EM มากยิ่งขึ้น ควรมีการกำหนดแผนในระยะยาว ในการให้ผู้กระทำผิดที่มีรายได้เพียงพอตามเกณฑ์ ที่กำหนด เป็นผู้รับภาระด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ค่าอุปกรณ์ และค่าบริหารจัดการ เป็นต้น กรณีผู้กระทำผิดที่มีฐานะยากจน รัฐอาจ จัดหากองทุนเพื่อสนับสนุนการควบคุมตัวโดย การใช้ EM หรือมีมาตรการอื่นมารองรับ เช่น ให้ผู้กระทำผิดทำงานบริการชุมชน สังคมด้วย จำนวนที่มากขึ้น

3.5 หน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการ ยุติธรรม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ควรมีการ แลกเปลี่ยนข้อมูล ปัญหา อุปสรรค ในการใช้ EM เพื่อประสิทธิภาพในการติดตาม แก้วใจ ฟื้นฟู

พฤติกรรมผู้กระทำผิดเพื่อป้องกันการกระทำ ความผิดซ้ำ รวมทั้งยังใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา การทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ

■ บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมประชาสัมพันธ์. การใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ติดตามตัวผู้ถูกปล่อยตัวชั่วคราวเป็นกฎหมาย. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก http://thainews.prd.go.th/website_th/news/print_news/TNPOL5811060010041 เข้าถึงเมื่อ 10 ธันวาคม 2558.

กรมราชทัณฑ์. สถิติผู้ต้องขังทั่วประเทศ. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://www.correct.go.th/stat102/display/result.php?date=2015-02-01&Submit=%B5%A1%C5%A7> เข้าถึงเมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2558.

กระทรวงยุติธรรม. ข้อกำหนดสหประชาชาติ ว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงในเรือนจำและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก <http://www.moj.go.th> เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2558.

ณรงค์ ใจหาญ และคณะ. โครงการวิจัยเพื่อปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา: ภาค 1 บทบัญญัติทั่วไป. สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2557.

เพ็ญพรรณษา ปกาสิทธิ์. บริบทเรือนจำและการยอมรับโทษประหารชีวิต. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 มกราคม 2554, Vol.3 No.1, 2554

เพลินใจ แต่เกษม และคณะ. **ประสิทธิผลในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงมีครรภ์และเด็กติดผู้ต้องขัง**. วารสารอาชญาวิทยา ฉบับที่ 17 ปีที่ 9 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2555.

ธีราพจน์ ทองศรี. **ทัศนคติของผู้พิพากษาต่อมาตรการลงโทษระดับกลาง**. วิทยานิพนธ์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549.

ศักดิ์ชัย เลิศพานิชพันธุ์ และคณะ. **การศึกษาแนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาตรการลงโทษระดับกลางมาใช้เพื่อเป็นมาตรการทางเลือกในการลงโทษผู้กระทำผิดในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551.

ศิริพร ไทรชมภูและคณะ. **การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่มีลูกติดในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร**. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม หน้า 217-226, 2557.

สถาบันเพื่อการยุติธรรม. **รายงานการประชุม World Congress on Probation และ Strategic Meeting on Electronic Monitoring**, ระหว่างวันที่ 7-11 ตุลาคม 2556 ณ กรุงลอนดอน ประเทศสหราชอาณาจักร [ออนไลน์] http://www.tijthailand.org/useruploads/files/report_worldcongressonprobationandstrategicmeetingonelectronicmonitoring.pdf. เข้าถึงเมื่อ 1 กรกฎาคม 2558.

สถานีวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์รัฐสภา. **การติดกำไลข้อมือ**. [ออนไลน์] <http://www.radioparliament.net/parliament/index.php> เข้าถึงเมื่อ 10

ธันวาคม 2558.

สมเกียรติ ตั้งกิจวานิช และคณะ. (2554).

นิติศาสตร์ของระบบยุติธรรมทางอาญาของไทย. โครงการการวิเคราะห์กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมทางอาญาด้วยเศรษฐศาสตร์. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ภาษาต่างประเทศ

Andrews, Don A., et al. **A human science approach or more punishment and pessimism: A rejoinder to Lab and Whitehead**. *Criminology*, 1990, p. 419-430.

Braithwaite, J. (1989). **Crime, Shame and Reintegration**. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Braithwaite, J. (1998). **Restorative Justice**. In M. Tonry (ed.), *The Handbook of Crime & Punishment*, pp.323-344, Oxford: Oxford University Press.

Covington, S.. **Helping Women to Recover: Creating Gender-Specific Treatment for Substance-Abusing Women and Girls in Community Correctional Settings**, In M. McMahon, ed., **Assessment to Assistance: Programs for Women in Community Corrections**. Latham, Md.: American Correctional Association, 2000, p.171-233.

Grupp, Stanley E., ed. **Theories of punishment**. Bloomington: Indiana University Press, 1971.

Hinich, Melvin J., and Michael C. Munger.

Ideology and the theory of political choice. University of Michigan Press, 1996.

Oregon Criminal Justice Council and the Department of Corrections. **Intermediate Sanctions for Women Offenders.** Oregon Criminal Justice Council and the Department of Corrections, 1995.

Packer, Herbert. **The limits of the criminal sanction.** Stanford University Press, 1968.

Pepinsky, H. and Quinney, R. (1991). **Criminology as Peacemaking.** Bloomington, Indiana: Indiana University Press.

